

mis anno Dominj Millesimo trecentesimo quinquagesimo octauo feria quarta proxima post Exaltacionem sancte Crucis sub secreto nostro.

Överskrift AB: Copia^f littere regis Ericj super familiaribus episcopi Aboensis quod ab omni expedicione et euocatione sint exemptj.

^a Så B, ändrat från vos; vos A. ^b Så B, med in ändrat från sub; subdignacionem A. ^c Østherlandiarum B. ^d Så B, ändrat från hanc; hanc A. ^e Så B; excsatos A. ^f Ändrat från littera A.

5975. 1358 september 24.

Abboten Nicolaus och konventet i Varnhems kloster säljer med laga skötning sitt gods i Borred i Kölabys socken, som framlidne Johannes "Solæ" i Brunnhem för sitt själagagn givit klostret i testamente, till skälig man Peter Gudmundsson för 20 mark penningar.

Utfärdarna beseglar tillsammans med dekanen Karl i Skara.

Avskrift omkring 1690 efter orig. på perg., hs E 172, nr 5, Uppsala univ. bibl.

Om handskriften och dess förlagor se H. Gillingstam, Medeltidsbrev i Sävstaholmssamlingen (Archivistica et mediævistica, 1956), s. 163.

Omnibus præsens scriptum cernentibus frater Nicholaus abbas totusque conventus in Warheem salutem in Domino sempiternam. Noverint universi quod prædia nostra in Borrudh parochia Kylæby cum agris, pratis, domibus et omnibus infra sepes et extra ad eadem prædia pertinentibus recognoscimus nos discreto viro Petro Gudhmunsson pro viginti marchis denariorum cum legali scotatione vendidisse. Quæ scilicet prædia Johannes [*dictus*]^a Solæ^b de Bruneem bonæ memoriæ, cum esset firmus et incolumis, pro anima sua testamentaliter nobis dedit. In præmissæ igitur venditionis evidentius testimonium, sigilla nostra una cum sigillo honorabilis viri domini Karoli decani Scarensis præsentibus sunt appensa. Datum anno Domini M: CCC: quinquagesimo octavo feria secunda ante festum Michaelis.

Sigillritning: Av 3 under texten ritade ringar har nr 1 och nr 2 ifyllts med "Locus Sigilli".

^a dominus *ms.* ^b Möjligen har avskrivaren missuppfattat även detta ord.

5976. 1358 september 29.

Ramfrid Bengtsdotter upprättar sitt testamente. Hon väljer att begravas i Julita klostrets kyrka vid den Helige Andes altare, där hennes (förste) man Birger Röriksson är begravd. Till klostret ger hon sin kvarn i Jäder i Arboga socken istället för gården Sundby i Forssa socken i Oppunda (nu i Villåttinge) härad, som hon givit klostret i sitt tidigare testamente och med iakttagande av gällande rätt upplåtit. Kvarnen ligger bättre till för munkarna, och Sundby-godset är lämpligare som bostad för arvingarna om så behövs. Hon förordnar om vigilier och mässor, festmåltider för konventet och utspisning av fattiga i klostret för sin egen, sina båda män Birger Rörikssons och Karl Tukesons samt hennes och Birgers föräldrars själar, varvid Birgers testamente åberopas. Abboten Peter skall förfoga över de nämnda godsens avkastning för verkstället av detta. Till varje prästvigd munk i Julita ger hon 2 mark penningar och till de övriga 1 mark penningar.

Till Vårfrukyrkans (domkyrkans) i Skara fabrica ger Ramfrid sin gård i Mjälldrunga mot att hennes årsmot samt själamässa för hennes makar och alla deras föräldrar firas. Hon ger penningåvor till övriga domkyrkor i Sverige, till Varnhems kloster, till minoriterna i Skara, till nunnorna i Skänninge — dels till konventet, dels till klosterkyrkans fabrica —, till Nydala kloster och de enskilda munkarna och lekmännen där, till övriga kloster, hospital och helgeandshus i Sverige, till de fattiga samt slutligen till kyrkorna och prästerna i de socknar där hon äger gods.

På Märta Mattsdotter överlåter hon sitt gods i Berg i Holms socken på Dal (i Dalsland).

För utbetalningen av legaten i reda pengar eller lödigt silver pantsätter Ramfrid sina gårdar i Sundby (i Forssa socken) i Oppunda (nu i Villåttinge) härad och Berg (troligen i kyrkbyn i Bergs socken, Norrvidinge härad) i Varend med rätt för testamentsexekutorerna att sälja dem och betala legaten såvitt testamentet inte verkställts inom ett år. Till testamentsexekutorer utses biskoparna i Strängnäs och Växjö samt hennes släktingar, välborna män Magnus Gregersson, herr Folke Knutsson, domprost i Skara, och Algot Bengtsson.

Biskop Tyrgils i Strängnäs och välboren man Magnus Gregersson samt arvingarna fru Hafrid, herr Folke Knutsson, domprost i Skara, Johannes Knutsson och fru Märta (Knutsdotter), änka efter herr Halsten Petersson, samt broder Klemens Tyrgilsson beseglar tillsammans med utfärdaren.

Orig. på perg. (52×29,3, uppveck 5 cm; 24 rader), Sv. Riksarkivet (RPB nr 384).

Avskr. i Peringskiölds Testamenta, hs E 33, VHAA:s dep., Sv. Riksarkivet.

Brevet är till stora delar likalydande med Ramfrids tidigare testamente 1346 27/2 (SD nr 4039) men inte helt lika i sak. Jfr även Ramfrids testamente 1359 18/5 (SD nr 6092) och stadfästelsen därav 1366 15/8 (SD nr 7407) samt fastebrev 1359 23/7 (SD nr 6103). Se även Birger Rörikssons testamente 1329 13/5 (SD nr 2715).

Om fru Ramfrid och hennes i testamentet nämnda släktingar se H. Gillingstam, Bengt Hafridssons ätt (ÅSF I: 2), s. 116 f; se även L.-O. Larsson, Det medeltida Varend (1964), s. 423.

Jn nomine Domini amen · Anno eiusdem Millesimo trecentesimo · quinquagesimo octauo · ego Ramfridis Bendictzdotter sana corpore et compos mente · considerans hoc solum [hominem]^a de terrenis sequi posse post obitum quod pro remedio et salute anime in pias fuerit causas distributum / de bonis meis michi a Domino collatis anime mee cupiens salubriter preuidere non inducta non illecta · set proprie voluntatis et rationis arbitrio mota · testamentum meum cum consilio cognatorum et assensu heredum meorum condo et ordino in hunc modum. Jn primis monasterio jn Iuluttum vbi meam eligo sepulturam juxta altare sancti Spiritus vbi predilectus maritus meus Birgerus Rørikson pie recordacionis sepultus est pro curia mea in Sundby sita in parochia Fors in Vppundia quam prefato monasterio jn testamento meo prius facto · appropriavi · et juxta legum consuetudines approbatas racionabiliter assignavi quasi quodam concambio · / molendinum meum in Jedhir parochie Arboghæ confero et testamentaliter lego per presentes / tam propter vtiliorem predicti molendini ad jpsos monachos situm / quam propter apciorem heredum meorum jn predicta curia Sundby si necesse habuerint mansionem consideratione et examine super vtraque parte diligenter circumspectis, hac adiecta condicione quod [ad]^b altare quod jdem dilectus maritus meus Birgerus in honorem sancti Spiritus jbidem fundavit vna missa pro defunctis · cum illis duabus missis · quarum vnam de sancto Spiritu / et aliam de Domina · jdem Birgerus pro anima sua in qualibet septimana · dicendas instituit, exnunc pro animabus vtrorumque nostrum et parentum nostrorum inperpetuum celebretur. Jnsuper volo quod in qualibet ebdomada Pentecostes annis singulis · fiat vno^c die sollempnis pitancia pro conuentu · statim jnmediate post illos dies · quibus fit pitancia conuentuj pro anima Birgeri [mariti]^d mej predilectj prout in suo testamento continetur, pro anima mea et parentum nostrorum necnon dilectj mariti mej dominj Karoli Tukason cum vigiliis et missis precedentibus in conuentu sollempniter celebrandis · ac

pauperibus jlllo die aduenientibus de victu vnus prandij sufficienter et honeste prouideatur · Volo eciam quod dominus Petrus pronunc abbas jbidem bona prefata · quoad uixerit^e sub prouisione sua habeat et ad premissa exequenda · annuatim redditus et prouentus predictorum bonorum ordinet et dispenset, post dies autem suos vsibus^f conuentus perpetuis temporibus deseruiant condicione et ordinacione · superius expressis · jnuolabiliter obseruandis · Jtem cuilibet monacho sacerdotj in Iuluttum j^g marchas denariorum aliis autem monachis clericis et laicis cuilibet j marcham denariorum · Jtem ad fabricam ecclesie beate Virginis Skaris confero curiam meam in Miællrungum sitam · cum pertinenciis suis quibuscumque jnta sepes et extra jta quod semel omni anno · anniuersarium meum cum vigiliis et missa pro animabus dictj Birgerj maritj mej dilectj · et dominj mei dominj Karoli · et parentum nostrorum consueto modo celebretur · Ceteris vero cathedralibus ecclesijs jn regno Swecie cuilibet quinque marchas denariorum · Jtem monasterio in Varnem quinque marchas denariorum · Jtem fratribus minoribus Scaris · quinque marchas · denariorum · Jtem monialibus Skæningie · vigintj marchas denariorum · de quibus decem pro fabrica ecclesie earum et decem deputo pro conuentu. Jtem monasterio in Nýdal quinque marchas · et cuilibet monacho sacerdotj · jbidem j marcham reliquis autem clericis et laicis cuilibet dimidiam marcham. Jtem omnibus conuentibus religiosorum in regno Swecie cuilibet vnam marcham denariorum · Jtem ^h-^h[*ospi*]talibus^{-h} et domibus sancti Spiritus in regno Swecie cuilibet vnam marcham. Jtem pauperibus vigintj marchas denariorum · Jtem Mæritto Mathius dottor confero bonum meum in Bergh parochie Holm in Dalia cum pertinenciis suis quibuscumque ⁱ-^j[*ntra s*]epes⁻ⁱ et extra · Jtem singulis ecclesijs in quarum parochiis bona habeo cuilibet vnam marcham et aliam curato. Pro solucione autem legatorum in prompta pecunia vel argento · inpignero curias meas · videlicet Sundby in Vppundia et Bergh in Værandia cum coloniis et molendinis et omnibus aliis adiacenciis jnta sepes et extra · sub tali condicione quod exseutores mej potestatem habeant vendendj curias easdem cum omnibus earum adiacenciis et pertinenciis quibuscumque et soluendj legata · supradicta · dummodo jnfra ann[*i*]^k vnus spacium non solutum fuerit premissum testamentum. Exseutores autem et procuratores huius testamentj mej fideles constituo venerabiles patres · dominum Strengensem et dominum Vexionensem necnon nobiles viros et consanguineos meos predilectos Magnum Gregorisson / dominum Folkonem Knutzson prepositum Skarensen · Algotum Bendictzson qui premissa si de medio sublata fuero antequam legata soluantur / fiducialiter exsequantur. Jn cuius euidentiam testamenti et maiorem confirmacionem premissorum / sigilla venerabilium virorum et nobilium videlicet reuerendi patris dominj Thyrgilli diuina miseracione episcopi Strengensis · et nobilis viri Magni Gregorisson ac heredum meorum videlicet domine [Haf]ridis^l · dominj Folkonis Knutzson prepositj Scarensis · Johannis Knutzson · domine Mæritto relicte dominj Halzstanj Pætersen · necnon fratris Clementis Thyrgilson vna cum sigillo meo proprio postulo presentibus hiis appendj · ad omnem obscuritatis et negligencie materiam extirpandam · die sancti Micahelis

På baksidan: Jædhers quern
de molendino Jedhir
C (brevisignum)

Sigill: nr 1 av brunt vax (griphuvud i sköld): + S' Algoti · [B]ændi[c]son; nr 2 spetsovalt av ofärgat vax (sittande biskop under baldakin, på hans högra sida Petrus och på den vänstra Paulus, under vardera en mitra lagd

på en balkvis ställd kräkla, se SSM I:2, nr 187): Sigillum Thirgilli [De]i gracia : episcopi : Strengi [nensis]; nr 3 bortfallet från remsan; nr 4 av ofärgat vax på kaka av brunt vax (tre balkvis ställda rosor i styckad sköld): + S' Ion : Knv[tsson]; nr 5 av rött vax på kaka av brunt vax (tre balkvis ställda rosor i styckad sköld, jfr bättre bevarat ex. vid brev 1360 11/7, SD nr 6319) : [+ S' Fv]lc]o[nis · Ka]nv[ti]; nr 6 bortfallet från remsan; nr 7 sexkantigt av ofärgat vax (R vari ett mindre A, se SSM I:3, nr 726): [+ : S' R]amfridis : Bendizdo[tir]; nr 8 sexkantigt av ofärgat vax (bokstaven M, se bättre bevarat ex. vid brev 1366 15/8, SD nr 7407): + S' [M]erte : [Knvtes]do[tir].

Omkring remsa och sigill nr 2 är fastsytt ett pergamentsblad (8,2×10,2 cm; 6 rader) med påskriften : Item dominus episcopus Scarensis^m tenetur michi decem et septem marcas annone absque illis duobus que iam in festo Michælis soluentur

Negocia ad Laurencium Olafsson

På remsa till sigill nr 8: Intuitu diuino

Utom de symmetriskt ordnade remsorna nr 1–8 finns mellan remsa nr 1 och remsa nr 2 stickhål för ännu en remsa.

^a Supplerat efter motsvarande, nästan helt likalydande sats i 1346 års testamente (SD nr 4039). ^b Saknas i ms och i SD nr 4039. ^c Så i SD nr 4039; una ms. ^d Saknas i ms och i SD nr 4039. ^e quoaduixerit ms. ^f Mellan s och b tre staplar i ms. ^g Ändrat från j ms; jfr vnam marcham på motsvarande ställe i SD nr 4039. ^{h-h} Bokstäverna ospi saknas p. g. a. hål i pergamentet. ⁱ⁻ⁱ Bokstäverna ntra s saknas p. g. a. hål i pergamentet. ^k annum ms, jfr ”infra annum” i SD nr 4039. ^l Delvis utplånat ms; supplerat efter Peringskiölds avskrift. ^m Över raden ms.

5977.

1358 efter september 29
(troligen oktober 4).Österrekarne
ting.

Jon i Ökna, underhäradsövding i Österrekarne på Lars Sunessons vägnar, kungör att herr Bengt Filipsson på sina egna, sin hustrus (Birgitta Karlsdotters) och hennes syster Mårtas vägnar upplåtit 1/2 markland i Sundby i (Lilla) Malma socken, 2 öresland i Näs i Dunkers socken, 2 örtugland i Hättersta i Fors socken (senare Klosters socken), 5 örtugland i Flackersta i Fors socken, 1/2 öresland i Brunsta i Fors (nu i Torshälla) socken och 11 penningland i Skensta i Fors socken (senare Klosters socken) till Eskilstuna kloster som betalning för den gäld som herr Karl Näskonungsson var skyldig för Varsta (i Gillberga socken), vilket frändömts klostret. 12 fastar uppräknas.

Brevet beseglas med Lars Sunessons sigill.

Orig. på perg. (20,5×11,8 cm; 14 rader), Sv. Riksarkivet (RPB nr 385).

Avskr. av Erik Wennæsius i Hadorphs stora kopiebok, hs E 74, pag. 23 (maskinfol. 152 r), Eskilstuna klostrets brev nr 26, VHAA:s dep., Sv. Riksarkivet.

Torsdagen var rätt tingsdag i Österrekarne, varför detta brev, som är utfärdat på det första ordinarie tinget efter Mikaelidagen (29/9) 1358, kan dateras till den 4 oktober (S. Sjöberg, Om tingstider under landskapslagarnas och landslagarnas tid före 1614, Rättshistoriska studier III:2, 1969, s. 92 ff, särsk. s. 98).

Jfr upplåtelsebrev 1358 7/3 (SD nr 5865) och Magnus Bengtssons stadfästelsebrev 1385 4/10 (se uppgift härom vid SD nr 5865), vilka båda upptar 13 penningland i Skensta; i det föreliggande brevet upptas bara 11 penningland där.

Allum mannum them thætta breeff høra ellar seæ sænder jac Joon ii Øknum vndir hærashýfdhinge a Lafrinzs Sonasons vægna ii Østerreek helso meðh Gudhi / Konnugher jak thæt at herra Bendicter Philippusson a sina vægna / sina husfru / ok jumfru Mæritta sinno husfr[u]^a systur / hafwa latit til ewerþelika eghe / eet halff[t]h^b marklandh ii Sundby ii Malmasokn / tu ørislandh ii Næsi / ii Dunker sokn / tu ørtulandh ii Hættastum ii Forzs sokn /